

Redactioneel

Spiegel is een tijdschrift voor onderzoek en ontwikkeling op het terrein van de didactiek van het moedertaalonderwijs en van de opleiding tot leraar in de moedertaal. Ook bijdragen uit de andere vakdidactieken en verwante, onderwijskundige disciplines kunnen een plaats krijgen in dit blad, als ze op een of andere manier van belang zijn voor het onderzoek en de ontwikkeling op het terrein van de moedertaal didactiek of van de opleiding tot leraar in de moedertaal.

Het redactionele beleid beoogt verschillende wetenschappelijke stromingen, methodologieën en visies op (moedertaal) onderwijs met elkaar in contact te brengen en de discussies tussen aanhangers daarvan te stimuleren door hun publikatieruimte te bieden. Mede om dit te bereiken zal de redactie actief werven onder potentiële auteurs.

Het is op dit moment nog niet doenlijk de criteria te formuleren, waarmee de redactie de plaatsbaarheid van bijdragen zal beoordelen; het is de bedoeling die al doende te ontwikkelen en daarvan na twee jaar publiekelijk verantwoording af te leggen. Voor de hand liggende maatstaven als consistentie en controleerbaarheid zullen daarbij zeker een rol spelen, maar ook de leesbaarheid van bijdragen zal gewicht in de schaal leggen. *Spiegel* zal zich, als blad van de Vereniging voor de Didactiek van het Nederlands (VDN), allereerst richten op de leden van die vereniging. Daarmee hoopt het blad een substantiële bijdrage te leveren aan de forumfunctie van de VDN. De samenstelling van deze primaire doelgroep weerspiegelt zich in de opbouw van de redactie: in principe zijn daarin steeds de ULO's, de NLO's en de verzorgingsstructuur vertegenwoordigd. De belangen van andere potentiële lezers, als vakdidactici van andere vakken, (aanstaande) onderzoekers van het onderwijs, (aanstaande) onderwijskundigen, leraren aan PA's en KLOS's en geïnteresseerden uit de onderwijspraktijk zullen zeker niet uit het oog verloren worden. Aan genoemde groepen wil de redactie eveneens bijdragen voor het blad ontlokken.

De redactie denkt de volgende typen bijdragen te kunnen publice-

ren:

- onderzoeksverslagen en theoretische analyses;
- verslagen van ontwikkelingswerk gevolgd door reflectie;
- verslagen van gegeven onderwijs, met name in de opleidingen gevolgd door reflectie;
- beschouwingen over vakdidactische vraagstellingen;
- verslagen van door studenten verricht onderzoek;
- beschouwingen naar aanleiding van vakdidactische ontwikkelingen in het buitenland en naar aanleiding van congressen, conferenties en dergelijke.

De redactie hoopt dat het scheppen van een publikatiemogelijkheid een snelle verdere ontwikkeling van de jonge interdisciplinaire moedertaaldidactiek zal stimuleren en dat dit blad de (aanstaande) onderzoekers op dit terrein zal aanzetten hun onderzoeksactiviteiten te intensiveren.

Hoewel het gebruikelijk is in het eerste nummer van een nieuw tijdschrift in den brede een "programma" te ontvouwen; ziet de redactie van *Spiegel* daarvan af, althans in zekere zin. Allereerst moet de inhoud van de nummers een illustratie zijn van het "programma", al zal niet elke aflevering zo illustratief zijn als deze eerste. Ten tweede kan ook de naam van het tijdschrift programmatisch geïnterpreteerd worden. Het eerste nummer opent met een bijdrage van Jan Griffioen. Hij houdt zich bezig met het onderzoek op het terrein van de universitaire lerarenopleiding (ULO) door object en doelstelling van het onderzoek in de ULO te analyseren en wegen te wijzen hoe dat onderzoek methodologisch vorm gegeven kan worden. Vervolgens komt in het artikel van Mark Baeyens en Hubert Schakenbosch de opleiding tot leraar in de moedertaal aan bod: zij beschrijven en legitimeren hun cursus ontleden zoals ze die op het Moller Instituut, een NLO, verzorgen en reflecteren op hun praktijkervaringen. In een uitvoerig betoog probeert Arie Sturm vervolgens hun legitimering te ontkrachten en de zijne -gebaseerd op ervaringen in het universitaire onderwijs- daartegenover te stellen. Baeyens en Schakenbosch hadden reeds toegezegd op het artikel van Sturm te reageren. Voordat ze aan dat voornemen uitvoering gaven, werd Mark Baeyens door een noodlottig ongeval getroffen dat hem het leven kostte. Met ontsteltenis nam de redactie kennis van dit verbijsterend verlies. Overwogen is de beide andere artikelen ook niet in dit eerste nummer te plaatsen; na overleg met de betrokkenen meent de redactie meer in de geest van Mark Baeyens te handelen door ze beide in hun oorspronkelijke vorm op te nemen.

Het artikel van Sieb Kemme illustreert vervolgens hoe andere vakdidactieken een bijdrage kunnen leveren op het terrein dat *Spiegel* bestrijkt. Uitgaande van de Sapir-Whorf-hypothese beschrijft hij de complexe relatie tussen taal en wiskundige begripsvorming en demonstreert hij dat taal een heel specifieke weerspiegelende en regelende taak heeft bij de ontwikkeling van het denken. In de rubriek *Kritiek, Commentaar en Beschouwing* worden meningen

geventileerd over actuele en controversiële ontwikkelingen op het terrein dat *Spiegel* bestrijkt: Helge Bonset opent de rubriek met een beschouwing over normale functionaliteit.

Tenslotte, nieuwe publikaties krijgen de nodige aandacht. In dit nummer verschijnt van de hand van Mark Baeyens een bespreking van het nieuwe boek van de Leidse Werkgroep Moedertaaldidactiek. Ook de naam staat voor een programma. Allereerst verwijst hij natuurlijk naar de "vent" Hendrik Laurensz. Spiegel, de man die als één van de eersten een pleidooi voerde voor de verheffing van het Nederlands en -ver zijn tijd vooruit- voor de invoering van het Nederlands in het universitaire onderwijs. De man ook van de eerste moderne spraakkunst van het Nederlands, de vermaarde Twe-spraak van de Nederduitsche Letterkunst.

Alle andere associaties op het woord *spiegel* laat de redactie graag aan de verbeeldingskracht van de lezer over; slechts op een -beschouwing, reflectie- wil zij nog kort ingaan. De redactie streeft ernaar in *Spiegel* de reflectie centraal te stellen, zowel als het gaat om onderzoeksresultaten als bij de beschrijving van ontwikkelingswerk en de ervaringen die daarbij opgedaan zijn. Reflectie is een fundamentele handeling in de onderneming die wetenschap heet: zonder reflectie dreigt kennis slechts om zichzelfswille geproduceerd te worden. Dat dit geen doel kan zijn van het per definitie handelingsgeoriënteerde, vakdidactisch onderzoek en ontwikkelingswerk ligt voor de hand. *Spiegel* zal driemaal per jaar verschijnen met een omvang van 60 à 100 pagina's per nummer.

Warnsveld, herfst 1982

De Redactie

Een Amsterdamse straat in de zestiende eeuw: daar ontmoeten ze elkaar, de Franse schoolmeester Gedeon en zijn verwant of kennis Roemer, die op zoek is naar een goede school voor zijn "Neefken". Het gesprek dat Gedeon en Roemer al wandelend voeren gedurende één uur -daarna wachten de leerlingen hun meester!- behelst de eerste Nederlandse spraakkunst, de Twe-spraak vande Nederduitsche letterkunst die in 1584 te Leiden verscheen, anoniem; maar er bestaan goede gronden om aan te nemen dat Hendrik Laurensz. Spiegel er de uiteindelijke redactie van heeft gevoerd. Spiegel en de zijnen hebben in deze spraakkunst niet slechts een aantal taalregels voor het Nederlands willen formuleren, maar ze hadden de bedoeling om via die regels de moedertaal te cultiveren, en te laten zien dat deze moedertaal minstens dezelfde kwaliteiten bezat als de "heilige" talen Hebreeuws, Grieks en Latijn.

In de Twe-spraak blijkt al dat men erop uit was, de wetenschappen (artes) in de volkstaal te beschrijven. Het duidelijkst laat zich daarover Coornhert uit in zijn Voorreden op het boek; hij wijst onder andere op de enorme tijdwinst die geboekt wordt, wanneer men niet meer eerst Latijn hoeft te leren voordat men aan de artes kan gaan beginnen: "jongskens (meisjes hadden immers niets van doen met de wetenschap!) van acht jaren" zullen zo "bequaam wezen tót alle ghoede kunsten", iets wat nu slechts voorbehouden is aan "jonghers van veerthien jaren (na de langdurighe pynbancken der wetten vande Latynse tale).

Met name in de inleidingen op de drie boekjes die in 1585 en 1587 op de Twe-spraak volgden, komt de relatie tot uitdrukking tussen "de kamer In Liefde Bloeyende t'Amstelredam" (volgens de titelbladen de uitgever van deze geschriften) en het onderwijs. Het Ruygh bewerp vande Redenkaveling (1585) is opgedragen aan de burgemeesters van Leiden en de curatoren van de jonge Leidse universiteit. Hun wordt gevraagd "alzó de Schole an ghene tale ghebonden is, maar in

alles de bequaamste, tót meeste vórdering bezicht: dat ghy van onze Moeders-tale een Moeder-taal aller ghoeder kunsten maken, deze zake behertighen, ende de gróte nutbaarheid die den Vaderlande hier duer magh gheschieden overweghen wilt". Immers, zo luidt het in het gedicht Tóttén Kunstgheleerden Lezer in hetzelfde Ruygh-bewerp:

T'is zótte Tieranny, hoe maghmen dit missaken,
Datmen de kunsten leert in onbekende spraken.

Het didactisch bezig zijn, ten nutte van zichzelf en van anderen, was ook het doel van de Rederyck-kunst uit 1587: "onze wit is gheweest zelf daar aan iet te leeren, zijn wy anderen nut of behulpelijck met zulx, dat is ons lief". Keren we weer terug naar de Twe-spraack. De Amsterdamse rederijkers streefden een didactisch doel na, "alzó alle kamers van Rederyck als ghemene scholen des Land-taals behóren gheacht te zyn". Niet ten onrechte draagt dit nieuwe tijdschrift de naam van hem die onder zijn kamerbroeders een belangrijke plaats innam waar het de genoemde werkjes op het terrein van de triviale artes betreft. En om deze inleiding op dit eerste nummer van Spiegel te besluiten, citeer ik nog één maal, nu uit de Redenryck-kunst: "Dit proefstuck zulx alst is, wert u luyden kunstlievende Broeders uyt der jonste gheoffert".

G.R.W. Dibbets